

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

Goran Vojnović

A FÜGEFA

Fordította
Reiman Judit

TYPOTEX

Az Európai Unió társfinanszírozásával

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

**SLOVENIAN
BOOK
AGENCY**

A könyv a Szlovén Könyvügynökség támogatásával jelent meg.

Goran Vojnović: *Figa*

Copyright © Beletrina Academic Press, 2016

www.beletrina.com

Hungarian translation © Reiman Judit, 2024

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2024

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 493 289 5

ISSN 2064-2989

kettőjüknek

Risto Marjanović rendőrbiztos 1955-ben Bujében úgy fogadta az újonnan kinevezett erdőfelügyelőt, Aleksandar Đorđevićet, ahogy azt az ő vidékükön illik. Irodájában megterítette az asztalt, és kitett rá minden ínycséséget, amit felesége, Jovana magával hozott a szerbiai Užicéből. A híres užicei kajmak, duvan čvarci,* füstölt hús, szalonna, erős barackpálinka, mindez ott várta Aleksandart, aki ugyan a baráti Szlovéniából érkezett, de a nevéből ítélve honfitársa volt, akivel anyanyelvén beszélhet. Risto nem sokkal azelőtt foglalta el politikai biztosi helyét az Isztriai-félsziget északi részén, de már elfogta a honvág, és felfedezte, hogy szeretett Jugoszláviájában élnek idegenek is, akik látszólag érthető nyelven beszélnek, ám ő mégsem érti őket. Furcsák voltak ezek itt Bujében. Risto legszívesebben kerülte őket, és ahelyett, hogy a sarkukban lett volna, az alkalmasakat beléptette volna a pártba, az alkalmatlanokat kizárta volna a társadalmi életből, inkább hagyta, hogy menjenek a maguk útján. Elsősorban arra ügyelt, hogy a lehető legkevesebb dolguk legyen vele, neki pedig velük. Amikor közölték vele, hogy Ljubljánából érkezik egy Aleksandar Đorđević nevű fiatalember, úgy megörült a hírnek, mintha Josip Broz-Tito látogatását jelentették volna be. Valami azt súgta neki, hogy Aleksandar azonnal meg fogja érteni, hogy mi a baj Buje lakosaival, és Risto elmondhatja neki, amiről nem volt szabad beszélni a testvériség és egység

* Tejszínes krémsajt, illetve sertéspörcc.

országában, Aleksandar hozzá hasonlóan észre fogja venni, hogy ezekkel az emberekkel nem lehet testvériesen beszélni, sem testvériesen inni, sem testvériesen bunyózni, ő maga is látni fogja, hogy a szocializmusnak semmi haszna belőlük, megérti, hogy jobb őket békén hagyni ahelyett, hogy kiűznék az Istent a tökkelütött fejükből. Risto remélte, hogy Aleksandar előtt nem kell megjátszania magát azzal, hogy éjjel-nappal a haza jobbá tételén dolgozik, bevallhatja neki, hogy szívesebben zárkózik be az irodájába úgy téve, mintha ott se lenne, amikor kopognak az ajtón, miközben barackpálinkát iszik és az otthonára gondol, arra, hogy ha rajta múlna, azonnal visszamenne az erdőbe, a partizánok közé, hogy már rég elhagyta a háborúbéli bátorsága, és most, amikor béke van, úgy érzi magát, mint egy gyáva balek, várja, hogy besötétedjen, aztán lopva oson a városban, amelynek ő a parancsnoka, ólálkodik, mint konspirátor a háborúban, és ezektől az emberektől, ezektől az iztriaiaktól jobban fél, mint annak idején a németektől. Risto mindezt el akarta mondani Aleksandarnak, bár tudta, hogy amint ott ülnek egymással szemben, nehezen találja majd a szavakat, mert Aleksandart egyáltalán nem ismeri, Aleksandar fiatalabb nála, Ljubljánából jön, és lehet, hogy ugyanolyan furcsa, mint a bujeiek. Amikor felöntött a garatra, Risto azon is elmélkedett, hogy vannak-e még egyáltalán normális, hozzá hasonló emberek, mert már Užicban is megváltozott mindenki, az itteniekhez hasonlóan ők is hagynak beszélni, nem szakítanak félbe, csak bámulnak rád tágra nyílt szemmel, és nem tudsz rájönni, mi jár a fejükben. Talán már sehol sincs senki, gondolta Risto, akinek beismerhetné, hogy fél a tágra nyílt szemektől, amelyekben elmerül, mint a mocsárban, nincs senki, akinek ő, a politikai biztos, a kommunista párt tagja elmondhatná, hogy fél az emberektől, akik csak állnak előtte és hallgatják őt. Aleksandar Đorđević ezért az utolsó reménye volt, ő biztosan megérti, tudni fogja, miről beszél Risto, mert a mi fajtánk, és a mieink ugyanúgy gondolkodnak, hasonlóan látják a világot.

Risto természetesen nem tudhatta, hogy kit rejt a hazainak hangzó név, amikor Aleksandarra türelmetlenül várakozva egymás után hajtott fel az erős barackpálinkát és rágcsálta hozzá a kikészített kolbászdarabokat. Nem tudhatta, hogy Aleksandar Đorđević semmiben sem tipikus képviselője családjának, mert az a család, amire a neve is utalt, egyszerűen nem létezett. Újvidéken született 1925-ben, először anyja, Ester Aljehin vezetéknevét viselte, aki ápolónő és könyvesbolt-tulajdonos volt, a keresztnévét azonban anyja szavai szerint apjától örökölte. Apjáról azon kívül, hogy állítólag Ukrajnából származott, Aleksandarnak hívták, és olyan sűrű, bozontos szemöldöke volt, mint neki, nagyapám soha nem tudott meg többet, és még ebben is haláláig kételkedett. Ester számára, aki apjától, Moshétól megörökölte a kis újvidéki könyvesboltot, a háború már jóval azelőtt megkezdődött, hogy az első német csapatok megjelentek Újvidék utcáin. Ő is megkezdte a maga szabadságharcát még a szabadságharcosok előtt, akiket majd feljegyez a történelem. 1937 szeszélyes, esős tava-sza elegendő volt számára ahhoz, hogy elcsavarja Milorad Đorđević fogorvos fejét, és meggyőzze őt a házasságról, majd már Đorđević asszonyként a fiával, Aleksandar Đorđevićsel egy szó magyarázat nélkül elhagyja újdonsült férjét és szülővárosát, és Belgrádba költö-zön. Branislava, mert ettől kezdve ezt a nevet használta, a megfelelő képzettség megszerzése után ápolónőként helyezkedett el, és min-denkinek Milorad özvegyeként mutatkozott be. Még templomba is járt, gyertyát gyújtott az emlékére, és a kis Aleksandarnak meg kellett tanulnia imádkozni álhalott álapja lelki üdvéért, és kivínnia a belgrádi asszonyok együttérző tekintetét, és mindezt azért, hogy az oltárnál imádkozó Đorđević asszony és fia képe minél jobban rögzüljön az emlékezetükben. Ester Aljehin, alias Branislava Đorđević életében minden egyetlen egyszerű célnak volt alárendelve: hogy biztosítsa kettejük túlélését, és elkerüljék a megaláztatást és üldöztetést. Déd-anyám nem érezte kötelességének senkinek sem bemutatkozni az

igazi nevén, nem érezte szükségét az őszinteségnek, senki sem érdemelte ki, hogy olyannak ismerje meg, amilyen álarc nélkül volt. Megvetette a világot, amely nem is próbálta titkolni földhözragadt gyűlöletét minden iránt, ami más, ezért dédanyám különös élvezettel hazudott az arcába, és megjátszotta, hogy éppen olyan, amilyennek ez a hitvány világ látni akarja. Szerepe szerint egy volt közülük, odaadóan magáévá tette félelmeiket és előítéleteiket, primitivizmusukat és tudatlanságukat. Kaméleonként hasonult lenézett környezetéhez, kedvesen mosolygott, és az embereknek megadott minden tiszteletet, napról napra tökéletesítette a hazudozást, mígnem teljesen elveszett benne, és az okos, kimért, fensőbbes Ester Aljehin, aki otthon a kis Aleksandarnak eredetiben olvassa fel halkán Joseph Rothot, eltűnt a kishitű Branislava Đorđević hazug álarca mögött, aki férfi hódolónak megbotránkozva magyarázza, hogy egy férjezett nő örökre férjezett marad, mit képzelnek, nem szégyellik magukat bűnös gondolataik miatt. Ám Branislava Đorđević nem tudta magában elnyomni Ester Aljehin félelmeit, amikor a városban meglátta az első német egyenruhát, és hallott Štiglic doktor rejtélyes eltűnéséről, amikor a fülébe jutottak suttogva terjesztett hírek arról, hogy éjszaka valami történik a régi belgrádi piactéren. A félelem elűzte Branislava Đorđevićet Belgrádból, ahol semmi sem veszélyeztette, senki sem fenyegette és senki sem ismerte a titkát, de Ester Aljehin félelme hatalmas volt, túlélési vágya pedig annál is nagyobb, így Branislava és Aleksandar Đorđević 1942 februárjában megérkezett Ljubljanába, mely akkor olasz megszállás alatt állt, akiktől Ester valamilyen okból kevésbé félt, mint a németektől. A szlovénokat is kevésbé félelmetesnek találta a szerbeknél, elsősorban azért, mert Ljubljana messzebb volt Újvidéktől, mint Belgrád, és a szlovénok között biztosan kevesebben voltak, akik ismerhették a titkát. Ám félelme nem tűnt el azzal, hogy Ljubljanába jött, sőt, felerősödött, mert a szlovénok gyanakodva néztek rá, hasonlóan ahhoz, ahogy tizenhárom évvel később a bujei lakosok

tekintettek Risto Marjanovićara. Ez csupán az idegenek iránti bizalmatlanság volt, de Branislava nem tudta értelmezni, mit látnak benne a ljubljanaiak, és tekintetük mivel vádolja őt. Ezért Ester Aljehin Ljubljanában még jobban meghúzta magát. A kórházban szótlanul végezte a munkáját, aztán bezárkózott szerény otthonába. Nem járt sétálni a városba, sem templomba, nem járt a piacra, egyáltalán nem ment emberek közé, nem próbált újabb szerepbe bújni, nem akart a tömeg része lenni, mert ez a tömeg annyira idegen volt számára, hogy az már meghaladta színészi képességeit. Esténként Aleksandar tanította anyját a szlovén nyelvre, mert ezen a nyelven beszélgett az iskolatársaival, Ester azonban senkihez sem szólt szlovénul. A fiú olaszul is tanította anyját, mert az olasz nyelv kötelező volt az iskolában, anyja pedig németre tanította őt, amit apjától tanult. Az ellenség nyelve volt, de ezen a nyelven írt Joseph Roth is, mondta a fiának. Semmi sem egyértelmű ezen a világon, mondta a nő, aki más szemmel nézte ezt az örült világot. Szerinte a háború nem osztotta fel a világot jókra és rosszakra, sem a mieinkre és a többiekre, az ő szemében a háborúban az egyik oldalon állt ő és Aleksandar, mindenki más pedig a másikon, ezért Ester Aljehin minden egyes nap megívta a maga harcát, mindig résen, mert örökké fogságában tartotta a félelem, amely először 1936-ban hasított belé Újvidéken, amikor a könyvesboltba bejött egy férfi, és kijelentette, hogy már nem sokáig lesz úgy, hogy egyesek csak lapozgatják a könyveket, mások meg a földeken dolgoznak, hamarosan eljön az új rend. Ettől kezdve Ester Aljehinben folyton növekedett a félelem, Ljubljanában nem engedte, hogy Aleksandar este felgyújtsa a lámpát, suttogva beszélt, minden nap gyorsabban tette meg az utat a kórháztól a lakásáig, amikor pedig télen már kora délután leszállt a sötétség, futott a ljubljana utcákon, futott a lakásáig, bezárta az ajtót, és háttal nekidőlt, mintha üldöztek volna. 1944 végén, amikor Ljubljanát már elfoglalták a németek, egyik este Aleksandar az iskolából hazatérve az ajtó előtt fekvő taláta

Estert. Szívét legyőzte a félelem, összeesett a zárt ajtó előtt, a város központjában, amely érzéketlen maradt iránta, nem ismerte a titkát, nem értette és nem is érthette, mitől félt annyira ő, Branislava Đorđević, volt könyvesbolt-tulajdonos, Milorad Đorđević özvegye, a ljubljanaei kórház példás munkát végző ápolónője. Akkoriban gyakoriak voltak a felderítetlen halálesetek, senkit sem rázott meg, hogy egy fiatal nő szívinfarktust kapott, nem keltett feltűnést, nem számított rendkívüli eseménynek ezekben a rendkívüli időkben. Eljöttek, Aleksandarnak részvétüket nyilvánították, aztán elmentek, egyedül hagyva őt a lakásban, ahol félt meggyújtani a lámpát, és másképp, mint suttogva, beszélni, hogy meg ne ijessze halott anyját.

Risto Marjanović magányos rendőrbiztosban, aki 1955-ben Bujében a maradék kajmakkal, tepertővel, füstölt hússal és egy majdnem üres üveg pálinkával várta őt, Aleksandar Đorđević annak a világnak a lenyomatát ismerte fel, amelyiktől Ester Aljehin annyira félt, azét a világot, aminek az övének kellett volna lennie, de a legkevésbé sem volt az, egy olyan világot, amit megvetett és épp annyira félt is tőle. Aleksandar Đorđević, egy otthonosan csengő név idegen tulajdonosa, akiben Risto Marjanović jövőbeni barátját, a hőn áhított rokon lelket látta, nem lehetett alkalmatlanabb ennek a szerencsétlen embernek a barátságára. Ezt Risto valószínűleg már abban a pillanatban látta, amikor Aleksandar belépett az irodájába. Volt valami a tartásában, komolyságában, hallgatásában, türelmes várakozásában, hogy Risto szólaljon meg elsőként, a magázásában, mindenben. Na tessék, még egy, gondolta a kiábrándult Risto, még egy idegen, érthetetlen ember, aki elől rejtőzködnöm kell, akit kerülni fogok. Végigmérte az ajtóban álló Aleksandart, aki az utasításokra várt, lenyelte az utolsó korty barackpálinkát, aztán felállt, és az ajtó felé indult.

Gyerünk. Minél előbb találunk neked szállást, annál jobb mindkettőnknek.

Risto elvezette Aleksandart az utca túloldalán, a főtér sarkán álló házhoz. Kinyitotta a kaput és belépett.

Nincs nálam a kulcs, de nem lesz szükséged rá. Senki sem jön be ide, inkább menekülnek majd előled.

Megmutatta a konyhát, fürdőszobát és hálószobát. Kinyitott egy szekrényt, ami tele volt ruhákkal.

Ha helyre lesz szükséged, told félre vagy dobd ki őket.

Risto levett néhány ruhát a vállfákról, és a szekrény aljára csúsztatta őket.

Ez kié?, kérdezte Aleksandar.

Ez? Nem tudom. Valami olaszoké.

És hol vannak?

Kik? Az olaszok?

Igen.

Honnan tudjam! Elmentek.

A holmijuk nélkül?

Risto elvesztette a türelmét, elege volt Aleksandarból és a kérdéseiből.

Ha akarod, holnap reggel küldök valakit, aki kiüríti a szekrényeket.

Nem tudok ebben a házban lakni.

Miért?

Hát maga is látja, itt emberek laknak.

Tulajdonképpen mit akarsz? Hogy szállodát építsek neked? Minden ház ilyen. Ők elmentek, mi idejöttünk. Így van ez az életben.

És mi van, ha visszajönnek?

Főzz nekik kávét, és kínáld meg őket ennivalóval.

Amikor Risto elment, Aleksandar visszament a hálószobába, és összeszedte a Risto által szétszórt ruhákat. Visszatette őket a vállfákra, becsukta a szekrényt, és lement a konyhába. Óvatosan körbejárta az asztalt, nem akart semmit sem megérinteni. A mosogató mellett lévő pohár alján a finom porréteg alatt kiszáradt kávézaccot látott,

a tűzhelyen álló fazékban pedig megfeketedett ételmaradékot, a tűzhelyben elszenesedett fahasábok, mellettük fekete szelű újságpapírdarabkák. A falon szemmagasságban volt egy négyszögletes folt, egy kép vagy fotó helye. Aleksandarnak eszébe jutott, hogy valaki biztos elvitte, talán Risto, talán valaki más, aki bemerészkedett egy elhagyott házba. Fáradt volt, felment a hálósobába, de az ágy előtt megállt. Nem volt képes befeküdni az idegen ágyneműbe, lefeküdt hát a padlóra az ágy és a szekrény közé, a zubbonyát a feje alá húzta, és egy pillanat alatt elaludt. Szerencsére fiatal teste még nem szokott teljesen hozzá a ljubljanei puha ágy adta kényelemhez.

Reggel Aleksandar még egyszer megmondta Ristónak, hogy nem maradhat abban a házban. A rendőrbiztos, aki kínzó fejfájása miatt csukott szemmel, sötétben, behajtott ablaktáblák mögött ült, elmondta Aleksandarnak, hogy minden rendelkezésre álló ház hasonlóan néz ki, és ha újat akar, akkor építsen magának. A másnapos Risto persze nem gondolta komolyan, csak mielőbb meg akart szabadulni látogatójától, de szerencsétlenségére az új erdőfelügyelő, ez a furcsa fiatalember úgy gondolta, hogy új házat építeni könnyebb, mint egy idegen házban lakni.

Amikor Risto látta, hogy Aleksandar nem érti őt, kinyitotta a szemét, és más hangot ütött meg:

Figyelj ide, Đorđević, ha mindenki be tud költözni ezekbe a házakba, akkor te is be tudsz. Érted? Ne játszd az eszed, és ne hülyéskedj, hanem takarodj innen a házadba.

Az nem az én házam, Marjanović elvtárs.

Nem a tied?

Nem.

Most minden a miénk, ugye?

Igen.

Nahát, ha azt mondom, hogy a ház a tiéd, az azt jelenti, hogy a tiéd.

A miénk nem ugyanaz, mint az enyém.

Mit mondtál?

A mienk nem ugyanaz, mint az enyém.

Te szórakozol velem?

Nem.

Gyere velem.

Risto kivezette Aleksandart az utcára, és észak felé mutatott.

Látod azokat a dombokat ott? Odáig tart az én hatalmam. A határig. Ott építhetsz magadnak egy új házat. Hogy az ablakból láthasd Szlovéniát.

A másnapos Risto így fektette le Aleksandar házának alapkövét Momjan faluban, a szlovén határ mellett, öt kilométerre a várostól, azt gondolván, hogy jól megbüntette a fiatal erdészt a szemtelenségéért.

Egy héttel később Aleksandar és terhes felesége, Jana az öt kilométer hosszú úton gyalogoltak Bujéból Momjan felé. Aleksandar pár méterenként odafordult a feleségéhez, várva megvető tekintetét, várva, hogy a holtfáradt Jana megáll, és megkérdezi, hogy elfelejtette-e, hogy ő terhes, és még milyen messze van az ő telkük. De Jana csak szótlanul ment utána.

Aleksandar tudta, hogy a felesége hallgatása semmi jót nem jelent, és az út végén nem fog lelkes szavakat hallani tőle, de most már nem hagyhatta abba, csendben ment tovább, nem akarván alkalmatlan megjegyzésekkel tovább rontani a helyzetet. Sem előtte, sem utána, soha többé nem tűnt neki a Bujéból Momjanba vezető út olyan hosszúnak, mint azon a reggelen, soha nem állt sem előttük, sem utánuk olyan végtelen út, olyan meredek emelkedő, annyi kanyar az isztriai dombok között.

Jana már látszódtó hasával sem maradt le mellette. Ha Aleksandar szaporázta a lépteit, ő is gyorsított, és Aleksandar tudta, hogy ebből nem sül ki semmi jó, csak remélte, hogy Jana majd megáll Momjan

előtt, és még útközben elmondja, ami a szívét nyomja. Ám a felesége még akkor is hallgatott, amikor Aleksandar megállt, és széttárta a karját.

Itt vagyunk.

Megmutatta a napfényben fürdő öblöt, aztán ujjával végigmutatott a partvidéken egészen Umagig, amely eltűnt a tavaszi ködben, majd visszatért a kis, sűrűn lakott Bujéhez, ami ilyen távolságból alig volt nagyobb Momjannál, aztán továbbment a közeli hegy lábánál kezdődő Szlovénia felé.

Mintha a természet szemén csókolt volna, így írta le a látványt Aleksandar Ristónak, azt kívánva kifejezni ezzel, hogy számára a büntetés Isten ajándéka. Aleksandar, a megrögzött ateista így jellemezte a telkét, hogy bosszantsa a nála is elvakultabb ateistát, nem tudván, hogy ezt a megtört, kétségbeesett embert ez már nemigen hozza lázba ...

Isten ajándéka.

Jana sohasem emelte fel a hangját. Amikor haragudott, alig szólt, csak lassan, nagy szünetekkel ejtette ki a pár jól célzott szót, olyan halkán, hogy alig lehetett hallani, de ettől mindenkinek, aki a közelében volt, felállt a hátán szőr. Üres tekintettel bámult maga elé, mintha megfagyott volna ereiben a vér, amitől először Aleksandar, majd a gyerekek, később pedig az unokák is megrémültek. Aleksandar elbeszélése szerint a tekintete sohasem volt olyan ijesztő, mint akkor, azon a reggelen Momjanban.

Isten ajándéka, mondta Jana, és egy szóval sem többet, amíg vissza nem értek Bujéba a főtér sarkán lévő házba, ahol esténként a konyha padlóján ágyaztak meg egy matracon, holmijukat kivették a dobozokból, aztán használat után visszapakolták őket, ahol a Ljubljanából hozott edényeket használták evéshez és iváshoz, és ahol felállítottak egy kis szükségszállást egy idegen ház közepén.

Jana mindent elmondott Aleksandarnak azzal a két szóval, ami-

ben benne volt egy egész elbeszélés egy terhes nő útjáról Bujéból Momjanba, egy világvégi házhoz zengett óda és az elhagyott ljubljanai otthon elvesztése felett érzett gyász. Ez a két szó lázadás volt minden ellen, de Aleksandar hitt az ifjonti lelkesedésben, hogy ebben a történetben sikerül majd neki Janát a maga oldalára állítania, és elkezdte építeni a házat Momjanban abban a reményben, hogy ha majd elkészül, a felesége is megtalálja az igazi otthonát benne.

Ki tudja, mi vezette Aleksandart ebben, vajon a vágy, hogy életében először a saját földjén álljon, a saját életét élje, és végleg elhallgattassa magában Ester Aljehin félelmét, vagy csak egy becsületes ember igazságérzete volt, ami azt diktálta neki, hogy nap mint nap egyenesen a világ arcába vágja, hogy ő, Aleksandar Đorđević inkább megtesz naponta tíz kilométert gyalog Momjanból Bujéba és vissza, mint hogy egy idegen ágyban aludjon. És hogy valami, amit mindenki csinál, csak ezért nem biztos, hogy helyes, és neki el kell fogadnia. Akárhogy is, egyvalami világos volt: minden nap, minden alapozáshoz felrakott kővel Aleksandarból az anyja szólalt meg, aki arra tanította, hogy időnként normálisnak számít, hogy mindenki megőrül, és a tömegek kiszolgálása nem mindig elég a túléléshez.

Jana nem járt vele Momjanba, Bujében maradt, és apró, láthatatlan lépésekben a maga képére alakította az idegen házat. A régi tulajdonosok minden holmiját eltette szem elől. Az edényeket elvitte a konyhából, a ruhákat a szekrényekből, az ágyneműt az ágyról, még a karnisról levett függönyöket is a pincébe számúzta. Kitakarította a házat, és elkergette Aleksandar szellemeit, hogy képes legyen ott lakni, bár a férje inkább odafentre rendezkedett be a semmibe vezető kanyargós út végén.

Minden lerakott kővel több lett belőle ezen az ajándékba kapott földdarabon, és egyre kevesebb a feleségénél. Minden izzadságcsepel, ami homlokáról lehullott és a vörös föld beitta, több gyökeret eresztett ebbe a világba. A világ egy parányi darabja most az övé lett,

nem a miénk, csak az övé. Érezte a különbséget, és nem szégyenkezett miatta, a tulajdonban igazságosságot látott, kárpótlást hontalan éveieért. Esténként sokszor üldögélt a földjén a tengert bámulva, és azt kérdezte magától, hogy ez a boldogság-e, amit annyit emlegetnek, vagy inkább az az érzés, hogy csupán létezel, sehová sem akarsz menni, mozdulatlanul ülnél itt a világ végéig.

Aleksandar és Jana két helyen építgette az otthonát, ki-ki a magáét, és hívogatták egymást látogatóba. Két koraszülött, két éretlen szerelmes gyerekes játéka volt ez, akik különbözőképpen képzeltek el felnőtt életüket. Aleksandar mentsége a gyerekkora volt, amelyet szinte teljes egészében Ester Aljehin félelme töltött ki, Janáé pedig fiatal kora, kevesebb mint húsz éve, kettejüké pedig a szerelem, az ellenállhatatlan mágneses erő, ami vonzott és taszított egyszerre, és vonzani és taszítani fogja őket egy életen át.

Az egyik reggel Aleksandar szokásos útján a városban úgy döntött, hogy tesz egy kis kitérőt, és benéz a házba Janához. Napközben a munkájával volt elfoglalva, amit maga szabott ki magának, ezért sokszor bolyongott céltalanul az erdőben, jelölgetve a kivágásra ítélt fákat. A délutánt általában Momjanban töltötte, ahol a háza már kezdett formát ölteni. Hogy megtörje a mindennapos rutint, elhatározta, hogy váratlan látogatásával meglepi a feleségét. Hosszú idő óta először lépett be délelőtt a napfényben fürdő házba, és azonnal megértette, mit tett vele Jana. Abban a pillanatban észrevette, amit azelőtt az esti szürkületben nem látott fáradt szemével. Az ismeretlen tárgyak eltűntek, az idegen ház megtelt velük kettőjükkel. Az ő ételmaradékaik, az ő szennyes ruhájuk, edényeik, újságjaik.

Felment a hálószobába, az ágyon az ő ágyneműjük, ágyhuzatuk, a szekrényben az ő és Jana ingjei. Nem voltak sehol a ruhák, amiket Risto kiszórt a szekrényből, ő pedig visszaakasztotta. Nem maradt semmi nyom a régi lakók után, akik itt ettek, aludtak, éltek. Végre egyedül voltak a házban, már nem volt senki, aki láthatatlanul ott jár-

na a nyomukban, senki, aki hangtalanul lépkedne a csikorgó lépcsőn, aki a huzattal együtt bolyongana egyik szobából a másikba.

Most már csak Janát látta a házban, aki lent a konyhában vacsorát főzött, mosott ruhát teregetett a házak közé kifeszített kötélre. Látta, ahogy kihajol az ablakon, és várja, hogy fáradtan hazatérjen Momjanból, látta, ahogy, miközben ő elhúzza a konyhaasztalt és leteszi a matracot a konyha padlójára, a fürdőszobában felveszi a hálóingét, és az ajtóban állva várja, hogy elkészüljön a fekhelye, hogy lefeküdhesse. Aleksandar tudta, hogy azért látja a feleségét, mert emlékei megtöltötték e ház minden zugát, kiszorítva onnan mások emlékét. A ház megadta magát nekik, és elfogta a vágy, hogy bezárkózzon vele kettesben és szeretkezzenek, és elfelejtsék a múltó napokat és éjszakákat.

Csak most vette észre, hogy Jana nincs otthon, rémülten kirontott a házból, és eszelősen rohagált a városban, várandós feleségét keresve.

Jana ezalatt Momjanban járkált Aleksandar házának falai között, kezével végigsimítva rajtuk, mintha le akarná róluk tépni férje kötődését ehhez az Isten háta mögötti helyhez, mintha érintésével akarná megérezni, magába szívni és eltelni vele.

Bolyongott a falak között, és elképzelte, ahogy Aleksandar délutánonként versenyre kel az éjszakával, igyekszik a legtöbbet építeni, amíg még világos van, és nem nyeli el a házával együtt az alkony, nem küldi vissza a városba, őhozá. Elképzelte a férjét, ahogy ott áll a csupasz falak között, mint egy festő a vásznával, és megpróbálja lefesteni a házat. Melegség, pattogó tűz, a felmelegített borjúpörkölt illata, és a falak, amelyek tapintása olyan, mint a finom emberi bőr. Látta Aleksandart a falak között vele és a gyerekekkel, elbújva minden elől, ami nem ők, nem ők hárman. Soha nem kérdezte meg tőle, hogy milyen lesz a házuk, de most világosan látta a férjét, amint ujjaival formálja családi fészükét, menedéküket.

És akkor elkezdődött. A hasához kapott, és tudta, hogy nem fog Bujéba érni, itt szüli meg a gyermekét Momjanban, Aleksandar befejezetlen házának tövében. Kilépett az útra, körülnézett, hogy jön-e valaki, bárki.

Sem először, amikor Aleksandar idehozta, sem most, amikor egyedül jött idáig, egy árva lélekkel nem találkozott az úton. Az út melletti házakban sem látott senkit, de Bujében is üresnek látszottak a házak, bár még laktak bennük emberek. A szeme sarkából néha látott fantomokat, akik lopva kikandikáltak az ablakon vagy udvarok mélyén tettek-vettek. Néha hallott érthetetlen hangokat, amelyek a téren át elértek hozzá, de neki úgy tűnt, hogy ezek az emberek az ő házában laknak, és el akarják üldözni onnan őt, a betolakodót, ezért gyorsan becsukott ajtót-ablakot, és a konyhai edénycsörömpölésbe menekült.

Ám most szeretett volna fantomokat látni. Vágyott a hangjukra, cipősarkuk kopogására, a krumplihámozó kés, a mosogató szélét súroló ruha hangjára, bármire, ami elárulta volna jelenlétüket a zárt ablaktáblák mögött. Nem akart hinni a síri csöndnek, és a testét elhagyni kívánó gyermek sem akart, ezért odarohant egy kapuhoz, és teljes erejéből ütni kezdte. Ököllel ütötte-verte a tömör tölgyfát, és közben hangokat vélt hallani, olyanokat, mint Bujében, érthetetlen hangokat, amiktől félt, de folytatta a dörömbölést, mert a gyerek ki akart jönni, és nem félt a fantomoktól, a kapunak ki kellett nyílni, meg kellett nyílnia a gyerek előtt, aki be akart menni.

Ez a gyerek nem volt betolakodó, nem akart elbújni, fantomok és emberek közé akart menni, az ő szemében mindenki egyenlő volt, mindenkit megértett, ezért továbbra is verte az ajtót, amely végül kinyílt előtte. A gyerekre egy öregasszony apró szemei néztek, és mondtak valami érthetetlen dolgot, de Jana ezúttal mindent megértett.

Aleksandar a fáradságtól botladozva kaptatott felfelé, mikor meglátta az öregasszonyt, aki az út közepén állt. Mintha rá várna, ezért azt

hitte, hogy csak látomás. Már máskor is látta, de mindig csöndben tett-vett a háza körül, és mindig visszahúzódott, amikor meglátta őt, eltűnt a ház sarka mögött, de most egyenesen a szemébe nézett, és behívta magához. Még egy fantom is jobb, mint a kétségbeesés, gondolta Aleksandar, követte az öregasszonyt a házba, és amikor meghallotta a gyereksírást, megbabonázva megtorpant egy ismeretlen nő előtt, aki az ő a lányát tartotta a karjában.

Isten ajándéka, mondta, amikor az ismeretlen nő az ő hatalmas tenyerébe tette az apró gyereket. *Isten ajándéka*, ismételte utána Jana kimerült hangján, és Aleksandar csak most vette észre a sarokban fekvő feleségét. Leült az ágyára, meg akarta csókolni, de Jana félrehúzódott.

Ígérd meg, kezdte, de nem folytatta. Teste még mindig remegett a hosszan tartó megerőltetéstől.

Ígérd meg, hogy nem fogod engedni, hogy ide-oda költöztessenek minket... a világban.

Megígérem, mondta Aleksandar, és megcsókolta felesége izzadt homlokát.

A szobában ekkor érthetetlen hangok áradtak szét, amelyek simogatták, átölelték őket, ének csendült fel. Aleksandar az öregasszonyt kereste tekintetével.

Grazie, donna sante.

A háború után először szólalt meg olaszul. Megszakította a magára vetett varázslatot, és a házban kószáló hangok hirtelen értelmet nyertek. Az ismeretlen nők suttogva dicsérték az újszülött kislány szépségét, anyja szemét és apja ajkait fedezték fel rajta.

Idővel Aleksandar elbeszélésében Isten ajándéka isteni jellé változott, amely eldöntötte, hogy két otthonuk közül melyik legyen az igazi, a bujei vagy a momjani. Számára isteni jel volt, hogy elsőszülött lánya Momjanban és nem Bujében jött a világra, hivatalosan ugyan

ez utóbbi volt a szülőhelye, de a Đorđević–Benedejčič familia végleg Momjanba költözött, a bujei házat pedig átengedte újabb betolakodóknak.

Jana inkább isteni büntetésről beszélt, amelyet az Isten mért Aleksandarra a makacsságáért, és azért, mert terhes feleségét arra kényszerítette, hogy gyalog menjen Bujéból Momjanba, ezért késte le lánya születését. Aleksandar erre minden alkalommal elismételte, hogy *Ha ez igaz, akkor az Isten egy közönséges tökfilkó.*